

مقایسه‌ی

زمان فعل در زبان‌های فارسی و فرانسه

بهزاد هاشمی، عضو هیئت علمی دانشگاه آزاد اسلامی اراک
Hashemi273@yahoo.com

Résumé

Sont comparées dans cet article des valeurs temporelles des verbes dans ces deux langues, en tenant compte de leur différence et leur ressemblance, selon le cas. Bien que pourvues de structures grammaticales particulières, ces deux langues ne manquent de points communs, dont la découverte pourrait rendre la tâche facile aux étudiants et aux traducteurs Français-Persan L'étude comparative permet, d'autre part, d'asseoir les bases d'une connaissance pratique de langue en établissant un ensemble de règles et de principes qui engendrent toutes les phrases possibles d'une langue particulière. Quels sont les éléments équivalents de deux langues? Au niveau de la valeur temporelle, sont-elles comparables? Les temps grammaticaux sont-ils interchangeables? Dans ce qui suit, nous allons essayer de proposer des solutions à ces problèmes.

Mots Clés: valeurs modale et temporelle du verbe, passé composé, passé simple, passé antérieur, imparfait

چکیده

تحلیل مقایسه‌ای در کشور ما از پیشینه‌ی طولانی برخوردار است. ولی اگر بخواهیم این امر را به مقایسه‌ی ساختار دستوری دو زبان فرانسه و فارسی ربط دهیم، شاید سخن به گراف گفته‌ایم. چرا که سابقه‌ی این مطالعات در کشور ما به یک دهه هم نمی‌رسد. مناسبات فرهنگی و اقتصادی رو به گسترش دو کشور ایران و فرانسه به‌ویژه در چند دهه‌ی اخیر، سیل عظیم پژوهشگران و دانشجویان را به سوی فراگیری زبان فرانسه سوق داد. در این میان، زبان‌شناسان و متخصصان صرف و نحو در جست‌وجوی شناخت قرابت‌ها و شباهت‌های موجود بین این دو زبان برآمدند. هر چند که این دو زبان هر یک دارای ساختار دستوری و معنایی خاص خود هستند و رفتار ویژه‌ی خود را دارند، شباهت‌های چشم‌گیر دستور زبان در زمینه‌ی زمان‌ها و ارزش آن‌ها را نباید از یاد برد. در عین حال در مقایسه با

زبان فارسی، طیف فعل در زبان فرانسه بسیار وسیع است.

برای مثال، وجه اخباری به تنهایی دارای ۱۲ زمان است و چنان که زمان‌هایی هم‌چون ماضی مرکب و چهار زمان التزامی و شرطی‌ها را به این فهرست اضافه کنیم، معادل‌یابی در دو زبان بسیار دشوار می‌شود. با توجه به نابرابری تعداد زمان‌ها و ارزش‌های زمانی و وجهی در این دو زبان، انطباق ساختار زمان در دو زبان غیر ممکن می‌نماید و فراگیرندگان زبان در یافتن معادل‌های مناسب، در گفتار و در نوشتار با دشواری مواجه می‌شوند. مطالعه‌ی افعال با توجه به ارزش زمان و وجه برای دانشجویان سال آخر کارشناسی زبان فرانسه و فراگیران زبان ضروری است؛ به‌ویژه این که انتخاب صحیح فعل، زمان، وجه و شخص و شکل آن شایع‌ترین اشتباه بین زبان‌آموزان است. یافتن شباهت‌ها و تفاوت‌های موجود در ساختار زمانی دو زبان گامی مهم در راستای رفع موانع محسوب می‌شود. هدف از نگارش این مقاله پاسخ دادن به چند پرسش است: این که آیا از لحاظ دستوری زمان‌ها در دو زبان قابل انطباق هستند؟ آیا ارزش افعال در زبان فارسی و فرانسه یکی است؟ وجه تشابه و تفاوت زمان دستوری در این دو زبان به چه شیوه است؟ معادل‌یابی زمان‌ها در دو زبان بر چه اساس و شیوه‌ای قرار دارد؟

به نظر نگارنده، مطالعه‌ی دقیق این مطالب برای مترجمان دوزبانه و دانشجویان فرانسه‌ای که در حال گذراندن درس گرامر چهار و مبحث ارزش افعال هستند، بسیار ثمربخش و مفید است. امیدوارم که این مقاله آغازی باشد برای تحقیقات و پژوهش‌های گسترده‌تر در آینده.

کلید واژه‌ها: دستور زبان، فعل، ساختار زمان، ارزش زمانی افعال

Introduction

L'étude comparative des langues permet de savoir que bien que d'apparence très lointaines (par l'écriture et le lexique), deux langues comme le français et le persan possèdent quelques affinités de part les valeurs temporelles du verbe. Même si l'existence d'une origine commune est évidente, ces deux langues diffèrent complètement sur le plan de leur structure ; pourtant, nous avons essayé, dans le cadre de cet article, de faire quelques rapprochements pouvant faciliter le travail à des traducteurs et des étudiants en deux langues, et c'est l'objectif visé par cet article. Dans ce qui suit, nous allons tenter d'établir une comparaison, susceptible de révéler les affinités linguistiques entre le persan et le français. Le postulat principal est le suivant: si, dans ces deux langues, on retrouve par comparaison une ressemblance donnée (au niveau de la valeur temporelle), il est probable que cette caractéristique serve de point de repère pour faire des rapprochements nécessaires à une profonde recherche. Les points suivants rapprochent ces deux langues:

Le présent indique un événement ou un état de choses contemporains de l'acte d'énonciation et ce procès est présenté comme vrai par le locuteur au moment de l'énonciation. Le passé composé est un accompli du présent: le procès est envisagé comme accompli par rapport au moment présent de l'énonciation. Même quand on l'utilise dans le cadre du récit, il conserve toujours une valeur d'accompli du présent; il présente donc le procès comme ayant encore un impact sur le moment où l'on parle ou écrit, conservant ainsi un rapport avec la situation d'énonciation. Avec le passé simple, on établit un simple constat, on observe un événement sans prendre sa durée en considération. Avec l'imparfait, on considère l'événement, le fait pris dans sa durée ; ses limites ne sont pas prises en compte, ni le début, ni la fin. Eventuellement même, on peut pointer une forme d'implication plus forte du narrateur, du locuteur avec l'imparfait. L'imparfait paraît plus subjectif et le passé simple semble mettre à distance et considérer les événements avec plus d'objectivité. Le passé antérieur exprime l'antériorité d'un fait passé par rapport à un autre fait traduit par le passé simple et il marque l'achèvement rapide de l'action, dans un contexte au passé simple.

Le présent

Le présent de l'indicatif est le plus employé des temps du verbe, au moins à l'oral. Le présent s'oppose aux autres temps de l'indicatif par son absence de marque temporelle, que l'on peut interpréter comme un vide sémantique (Riegel Martin, 2008, 298).

روزی به قدر همت هر کس میسر است.

A brebis tondu Dieu mesure le vent.

دزد نادان به کاهدان می‌زند.

Faute avouée est à moitié pardonnée.

- La passion pour les mineurs peut provoquer des embêtements majeurs.

۴. هر دو برای بیان گذشته‌ی نزدیک استفاده می‌شوند:

- از کجا میایی؟ از اصفهان

- Tu arrives trop tard le train part à l'instant.

- Le train arrive de Paris: Je sors à l'instant du lycée.

۵. علاوه بر آینده‌ی نزدیک، هر دو زمان، قدرت بیان آینده‌ی

دورتر را نیز دارند:

پس از صد سال، دیگر اثری از او نمی‌ماند.

Je rentre dans cinq ans à mon pays.

پس از دو سال دوباره همدیگر را می‌بینیم.

- Dans dix ans l'homme va sur toutes les planètes.

۶. هر دو دارای کاربردی یکسان در بیان عملی گسترده هستند که از گذشته شروع و تا حال ادامه دارد:

از آمدن او یک ماه می‌گذرد.

از پریروز تا حالا آدم‌های جوراجور می‌آیند و می‌روند (گیوی: ۵۵۱).

در فارسی، زمان مضارع می‌تواند نشانگر آینده در گذشته باشد، زمان présent در فرانسه چنین کاربردی را نداشته و معادل این حالت در فرانسه futur dans le passé یا همان شرطی نوع اول باشد.

- Depuis qu'elle est veuve, la corneille ne met plus de rouge à bec. (fournier, 152)

- Il neige depuis vingt-quatre heures.

۷. هر دو می‌توانند ماجرای که در گذشته روی داده است را به صورت داستانی بیان کنند.

Présent de narration

- رستم به مازندران می‌رود و کاووس را از زندان رها می‌سازد.

- سعدی گلستان را در سال ۶۵۶ هجری می‌نویسد.

مقایسه‌ی کاربرد معمولی دو زمان (غلامرضا ارژنگ، ۱۳۷۴: ۱۲۵)

هر دو زمان کاربردی یکسان داشته و از وقوع کاری در زمان حال خبر می‌دهند:

- هم‌چنان است که می‌گوید. (بیبھی، ۳۴)

- آن‌چه از گویش شیراز می‌شناسیم، همه از سده‌های هفتم و هشتم است. (گیوی، ۱۳۸۰: ۵۴۷)

- Ces jeunes grenouilles tirent leur jupe sur leur genoux pour dérober aux gourmets la vue de leurs cuisses dodues (Fournier, 2008: 8).

Il conduit avec prévenance sa délicieuse vieille maman impotente chez le vétérinaire pour la faire piquer (Idem, 6)

- Le marchand d'éléphants déclare qu'il n'assurera pas la livraison dans les étages (Idem 118).

شباهت‌ها: ۱. هر دو تکرار و یا عادت در عملی را نشان می‌دهند.

به شعر حافظ شیراز می‌رقصند و می‌نازند سیه چشمان کشمیری و ترکان سمرقندی
حافظ
هر روز صبح با اتوبوس به مدرسه می‌روم و عصر پیاده به خانه برمی‌گردم.

- les aveugles profitent de leur infirmité pour jouer à colin-maillard (Idem ,144).

- Au bal costumé des moutons, les brebis et les agneaux mettent des loupes (idem 160).

- Le gangster essuie toujours avec soin la lame de son couteau avant que le sang de sa victime ne sèche. (idem; 141)

۲. هر دو در بیان قوانین کلی و طبیعی و حقایق علمی بدون ارتباط با زمانی خاص، کاربرد دارند.
- آب در ۱۰۰ درجه می‌جوشد.

L'eau bout à 100 degrés

- زمین به دور خورشید می‌چرخد.

La Terre tourne autour du Soleil. La paix est un nom abstrait; surtout pour ceux qui sont à côté des canons. (Idem 33)

۳. هر دو برای بیان مثل‌ها و اندرزها کاربرد دارند.

- اگر خواهان صلح هستی ، جنگ برافروز.
- Si tu veux la paix, prépare la guerre..
- Au Vatican, lors des parties de saute-mouton, le pape, s'il n'en a pas le goût, a le droit de refuser de faire le mouton (Fournier 2008, 175).

Passé composé

“Le passé composé exprime un fait passé par rapport au moment où l'on parle et considère comme achevé, tantôt il s'oppose au passé simple, parce qu'il s'agit d'un fait en contact avec le moment de la parole, soit qu'il ait eu des conséquences dans le moment présent” (Gosse André, 2000, 1254).

مقایسه‌ی کاربرد معمولی دو زمان (غلامرضا ارزنگ: ۴۷۳۱، ۷۳۱).

هر دو زمان کاربردی یکسان دارند و هر دو برای بیان عملی در گذشته هستند که ارتباط آن با زمان حال برقرار است، و گاه نتیجه و پیامدهای آن در زمان حال مشاهده می‌شود: ترا چه چیز اینجا نشانده است؟ گفت اکنون به این جای نشست‌ام (احمدی گیوی، ۴۰۷).

- این هم‌چنان در مسکنت بمانده است (همان).
- L'unijambiste est contrarié car le chausseur a refusé de lui vendre une seule chaussure.
- Depuis qu'il a des hémorroïdes, le paon refuse de faire la roue (Fournier, 2008, 176).
- Le dentiste qui a arraché une molaire au lion est dans un état grave (Idem).
- Depuis qu'il a perdu la combinaison de son coffre-fort, le milliardaire est obligé de mendier (Idem).

در فرانسه در زبان گفتار *passé composé* به جای *passé simple* نیز به کار می‌رود (با همان کاربرد) در صورتی که در زبان فارسی، ماضی ساده و ماضی نقلی هر یک کاربردی جداگانه دارند و کمتر به جای یکدیگر به کار می‌روند:

- Le bûcheron ivre décapita (a décapité) par erreur deux de ses enfants.
- Christophe Colomb a découvert (découvrit) l'Amérique en 1492.

- En 1789, la France connaît une grande révolution. Chateaubriand commence Les Mémoires en 1803.- En 1789, le peuple de Paris prend la Bastille.

تفاوت‌ها: ۱. در فارسی، زمان مضارع می‌تواند نشانگر آینده در گذشته باشد، زمان *présent* در فرانسه چنین کاربردی را نداشته و معادل این حالت در فرانسه *futur dans le passé* یا همان شرطی نوع اول باشد.

در زبان فرانسه در جملات شرطی تحقق‌پذیر، زمان *présent* استفاده می‌شود در حالی که در زبان فارسی مضارع چنین کاربردی را نداشته بلکه برای ترجمه‌ی این‌گونه جملات به فارسی از وجه شرطی استفاده می‌شود نه از وجه اخباری.

- می‌دانستم که او نمی‌آید.

-Je savais qu'il ne viendrait pas

می‌دانست که او نمی‌تواند ساکت باشد.

Elle savait qu'il ne saurait pas se taire.

۲. برای تعیین نقش‌های کودکان در بازی از زمان مضارع در فارسی استفاده می‌شود در صورتی که زمان *présent* در فرانسه از چنین ارزشی برخوردار نبوده و چنین جملاتی در فرانسه با زمان‌های *imparfait* و *plus-que-parfait* بیان می‌شوند (کمالی ۱۱۹)

- من پلیس می‌شوم و تو یک دوچرخه می‌دزدی.

Moi, j'étais le gendarme, et tu volais un vélo

- من پلیس می‌شوم و تو یک ماشین می‌دزدی

Moi, j'étais le gendarme, et tu avais volé une voiture

۳- در زبان فرانسه در جملات شرطی تحقق‌پذیر، زمان *présent* استفاده می‌شود در حالی که در زبان فارسی مضارع چنین کاربردی را نداشته بلکه برای ترجمه‌ی این‌گونه جملات به فارسی از وجه شرطی استفاده می‌شود نه از وجه اخباری.

-S'il pleut demain, je ne sortirai pas (Présent hypothétique).

-اگر فردا باران بیارد، از منزل خارج نخواهم شد. (وجه شرطی)

غالباً به صورت ماضی التزامی بیان می شود:

- Si vous n'avez pas trouvé demain la solution, je vous l'expliquerai.

اگر فردا جواب نداده باشد، به او تلفن می زنم.

Si demain il n'a pas répondu, je l'appellerai.

اگر تا دو ساعت دیگر تب بالا رفته باشد، به من اطلاع دهید

Si dans deux heures la fièvre a monté, appelez - moi.

Passé simple

Ce temps du verbe situe le procès dans le passé.

Le passé simple donne une vision synthétique et compacte du procès : il l'envisage comme un noyau indivis, comme un tout fermé sur lui-même et offre une vision globale, indifférenciée, non sécante (Riegel Martin, 2008 :303).

هر دو زمان کاربردی یکسان دارند و در هر دو نیز قید زمان مشخص کننده‌ی دوری و نزدیکی زمان فعل از زمان حال می باشد (غلامرضا ارژنگ، ۱۳۷۴: ۱۳۰)

- رازی الكل را كشف كرد.

- لحظه‌ای پیش او را دیدم.

- Il acheta une tête de veau à la triperie et demanda qu'on lui fît un paquet cadeau.

- Le douze septembre mille sept cent cinq à vingt heures, il bâilla (fournier 69).

شباهت‌ها: ۱. هر دو برای نشان دادن یک واقعیت کلی (ضرب‌المثل) کاربرد دارند:

- آشپز که دو تا شد آش یا شور می شود یا بی نمک.

- Jamais gourmand ne mangea bon hareng.

- صدف تا قانع نشد پر در نشد.

- Un bienfait reproché tint toujours lieu d'offense

۲. هر دو زمان می توانند تکرار عملی را در گذشته نشان بدهند:

از آن روز به بعد هر روز دیر به کلاس آمد.

دیروز این شهر پیاپی مورد حمله هواپیماهای دشمن قرار گرفت.

- Pour joindre les deux bouts, mon père travailla la nuit .

- کریستوف کلمب سال ۱۴۹۲ قاره امریکا را کشف کرد .

- کریستوف کلمب سال ۱۴۹۲ قاره امریکا را فتح کرده است.

۱. هر دو زمان می توانند تکرار عملی را در گذشته نشان دهند:

- گویا چندین بار آنجا رفته و نا امید برگشته است.

- Quand il a bien travaillé, on le félicite.

- آدمی همیشه می دیده است که جنازه می برند. (گیوی: ۴۲۱)

- Dès qu'il a eu de bonnes notes, il est récompensé.

- از خدا می خواسته‌ام که مرا به زنهار خود درآورد (همان).

۲. برای بیان آینده‌ی نزدیک در جمله‌های ساده هر دو زمان کاربردی یکسان دارند:

- تا پنج دقیقه دیگر کارم را تمام کرده‌ام.

- J'ai fini dans cinq minutes.

- Nous avons fini dans une heure.

۳. هر دو زمان برای بیان عملی که در آینده پیش از عمل دیگر صورت می پذیرد استفاده می شوند:

قبل از این که تو بیایی من از آنجا رفته‌ام.

- Quand tu as lu le journal, tu me le passes.

- Dès que tu as fini de lire, passe-lui un coup de fil.

تفاوت‌ها: ۱. برای بیان رویدادهای پیاپی در زبان فرانسه از زمان passé composé و passé simple استفاده می شود در صورتی که در زبان فارسی برای بیان چنین جملاتی از زمان ماضی نقلی استفاده نکرده و به جای آن از ماضی ساده استفاده می کنیم:

- هفته ی پیش به کوهستان رفتیم، به بچه ها خیلی خوش گذشت، توپ بازی کردند، از کوه بالا رفتند و خسته به خانه برگشتند.

- La reine mère s'est pris les pieds dans sa traîne et s'est écrasée sur le sol comme une bouse (Fournier, 2008, 163).

- La vie l'ayant déçu, le brochet désespéré s'est jeté dans le ciel (Idem).

- Le roi les salua, leur donna à dîner, puis demanda ce qu'ils voulaient.

۲. در جملات شرطی (système hypothétique) در زبان فرانسه برای بیان آینده‌ی مقدم از passé composé استفاده می شود در صورتی که در زبان فارسی این مورد،

- Trois fois de suite il alla au restaurant.

۳. برای بیان رویدادهای پیاپی در فارسی از زمان ماضی مطلق (ساده) استفاده می‌شود در زبان فرانسه نیز برای بیان چنین فعل‌هایی از زمان passé composé و passé simple استفاده می‌شود.

- Je suis allé avec les enfants à la plage, ils ont joué au ballon et ils ont construit un château de sable, puis, ils se sont baignés.

با بچه‌ها به ساحل رفتیم، آنها با توپ بازی کردند، قصر شنی ساختند و شنا کردند.
مرا دید، سلام کرد و وارد شد.

- Elle me vit, me salua et entra.

تفاوت‌ها: ۱. در فارسی برای بیان عملی که در همین لحظه انجام می‌پذیرد از ماضی ساده (مطلق) استفاده می‌شود در صورتی که معادل این زمان در فرانسه passé simple نبوده بلکه این گونه جملات را با زمان présent بیان می‌کنند:

- Les voilà, ils arrivent. (présent)

آمدند (ماضی مطلق)

آری دیدمش

- ça y est, je le vois.

۲. در فارسی برای بیان آینده در جمله‌های پیرو با نقش قید زمان، می‌توان از زمان ماضی ساده استفاده کرد در صورتی که در فرانسه برای چنین جملاتی از passé simple استفاده نمی‌شود بلکه آن را با زمان futur simple یا futur antérieur نشان می‌دهند:
وقتی غذا آماده شد خبرت می‌کنم.

Je vous appellerai quand le repas sera prêt.

- وقتی آمد به من خبر بده.

- Avertis-moi quand il viendra.

- Nous partirons quand nous aurons obtenu notre passeport.

- هر وقت گذرنامه‌مان آماده شد می‌رویم.

۳. در فارسی در مورد فعل‌های «بودن» و «داشتن» در زمان ماضی استمراری، از ماضی مطلق استفاده می‌شود در صورتی که در زبان فرانسه چنین حالتی برای افعال être و avoir وجود ندارد و آن‌ها نیز مانند سایر افعال به همان زمان imparfait بیان می‌شوند:

- J'avais ce mal tous les jours, mais je ne plaignais pas.

- هر روز این درد را داشتم، ولی شکوه نمی‌کردم.

- Je répétais tous les jours les mêmes fautes, pour devenir enfin incorrigible.

- هر روز همان خطا را تکرار کردم، تا این که در نهایت به فردی اصلاح‌ناپذیر تبدیل شدم.

۶. در زبان فارسی برای بیان عملی که بلافاصله پیش از عمل دیگری در گذشته انجام پذیرفته است از ماضی ساده استفاده می‌شود در صورتی که در زبان فرانسه passé simple چنین استفاده‌ای را ندارد بلکه آن را با antérieur نشان می‌دهند.

- به محض آنکه او بیرون رفت پدر وارد شد.

برای بیان رویدادهای پیاپی در فارسی از زمان ماضی مطلق (ساده) استفاده می‌شود در زبان فرانسه نیز برای بیان چنین فعل‌هایی از زمان passé composé و passé simple استفاده می‌شود.

Dès qu'il fut sorti papa entra.

- به محض اینکه بیرون رفت شروع کرد به سرفه کردن.

- Dès qu'il fut sorti, il commença à éternuer.

نکته: باید توجه داشته باشیم که زمان passé antérieur در زبان فرانسه، معادل زمانی در زبان فارسی ندارد و همواره برای ترجمه‌ی آن از زمان ماضی ساده استفاده می‌شود.

- Dès qu'il eut prononcé ces mots, un concert de protestations s'éleva dans la foule.

به محض اینکه این حرف‌ها را زد، اعتراض جمعیت بلند شد.

Le passé antérieur

Il est d'un emploi bien restreint, et comme le passé simple, auquel il correspond, il est réservé à la langue écrite. (Riegel Martin, 2008: 303)

زمان passé antérieur خاص زبان فرانسه بوده و معادلی در زبان فارسی ندارد. برای ترجمه‌ی زمان passé antérieur در فرانسه به زبان فارسی همواره از زمان ماضی ساده استفاده می‌کنیم. مثلاً جملات زیر را به این صورت ترجمه می‌کنیم (Evelyne Bérard, ۲۰۰۰, ۱۷۱):

- Dès qu'il eut prononcé ces mots, un concert

jambe on allait lui couper; celle-ci ou celle-là? Le chirurgien voulait lui faire la surprise (Fournier, 2008, 136).

- خورشید می درخشید و یخها را آب می کرد.
شباهت‌ها: ۱. هر دو برای بیان تکرار و عادت به کار برد و می شوند (احمدی گیوی، ۱۳۸۰: ۲۸۳).
 امید همیشه پیش از بچه ها به مدرسه می رفت.
 الهه هر روز صبح و عصر به مدرسه می رفت.
 - مالی که حاصل می شدی، به خزانه اصل برندی (همان: ۲۸۴).

-Après chaque opération, le chirurgien mettait lui-même de coté les abats de l'opéré. L'homme-tronc mettait toute son élégance dans ses chapeaux (idem, 32).

- Le dimanche, quand il s'ennuyait, il comptait jusqu'à six mille vingt-cinq ou six mille soixante-dix, suivant l'humeur (Fournier, 2008, 72).

۲. هر دو می توانند تداوم فعل مستمری را که هم زمان با فعل دیگری است را نشان دهند.
 سالها دل طلب جام جم از ما می کرد
 آنچه خود داشت ز بیگانه تمنا می کرد
 زمانی که وارد شدیم او شام می خورد .
 حافظ

- Il pleuvait, quand nous sommes sortis.
 - Nous roulions vers le Nord, soudain il a commencé à pleuvoir.

۳. هر دو برای توصیف شخصی یا چیزی در زمان گذشته به کار می روند:

پیرزن چون دیوانگان به راه افتاده بود و فریاد می زد. (احمدی گیوی، ۱۳۸۰: ۳۴۴)
 من در کنج عزلت نشسته بودم و سخت تنها و خاموش به سر می بردم. (همان)

- Il était grand et maigre .
 - La mer était calme, il faisait beau et bon.
 - Il était falot, elle était falote, ils se marièrent (Idem, 56)

(البته فعل‌های «بودن» و «داشتن» در زبان فارسی مستثناء هستند.)

۴. هر دو می توانند بیانگر آینده‌ی نزدیک نسبت به عملی که

de protestations s'éleva dans la foule.

- به محض این‌که این کلمات را ادا کرد، صدای اعتراض از میان جمعیت بلند شد.

- Aussitôt que l'enfant eut terminé ses devoirs, sa mère lui permit d'aller jouer.

- به محض این که کودک تکالیفش را تمام کرد، مادرش به او اجازه داد بازی کند.

-Après qu'il eut brouté, trotté, fait tous ses tours, 'Janot lapin, retourne aux souterrains séjours.

- خرگوش ژانو پس از این که چرید، جست و خیز کرد و همه‌ی دورهایش را زد، به لانه زمینی‌اش برمی گردد.

- Après qu'il eut reçu des ovations, il reçut sur la tête une noix de coco. (fournier, 110)

-همچنین آن دسته از passé antérieur هایی که در جمله‌های مستقبل به کار می روند و rapidité ی فعل را نشان می دهند نیز با ماضی ساده ترجمه می شوند (همان):
 - بی درنگ جواب داد.

-Il eut vite répondu.

در یک بر هم زدن همه چیز را بلعید.

-Il eut tout mangé en un instant

- El le drôle eut lapé le tout en un instant (La Fontaine).

- Le chien affamé eut vite mangé.

L'imparfait

L'imparfait peut être employé pour indiquer un procès passé unique, plus au moins court, introduire des faits d'arrière-plan, ou présenter les circonstances préalables au milieu desquelles peut se produire un événement important exprimé au passé (Riegel, 2008 :307)

مقایسه‌ی کاربرد معمولی دو زمان (غلامرضا ارژنگ، ۴۷۳۱: ۲۳۱).

هر دو زمان کاربردی یکسان داشته و هر دو برای بیان عملی که در گذشته برای مدتی در حال انجام یافتن بوده است (البته به صورت مستمر) و آغاز و پایان آن مشخص نیست به کار برده می شوند.

- Il neigeait depuis des semaines, les routes étaient fermées . Il ne savait pas quelle

- Nous venions d'entrer quand le téléphone sonna.

- هنوز از خانه خارج نشده بودم که باد و باران شروع شد.

- Il sortait à peine que l'orage éclata

نکته: استفاده از imparfait برای چنین حالت‌هایی معمولاً برای برجسته‌نمایی است. مثلاً در قسمتی از جمله بر چیزی تأکید می‌کند و این به خاطر مداوم بودن و یا استمرار داشتن فعل آن جمله نیست پس چه‌بسا بهتر است که در ترجمه‌ی فارسی نیز این برجسته‌نمایی اعمال شود مثلاً در ترجمه بگوییم (کمالی ۱۳۸۳، ۱۱۷):

در ضمن یادمان باشد که راسین در بیست و پنج سالگی وارد دوران افتخار شد. (ماضی ساده)

- Racine entra dans la gloire à 25 ans.

۳- برای بیان علت وقوع کاری که پیش تر ذکر شده، در زبان فرانسه از imparfait استفاده می‌شود در صورتی که در فارسی از ماضی استمراری استفاده نمی‌شود و ماضی بعید این ارزش را در خود دارد.

- کامیون ما متوقف شد، درختان بزرگ آهکی شده‌ای راه را بسته بود. (ماضی بعید)

- قطار مدتی طولانی سوت زد، به مقصد رسیده بودیم. (ماضی بعید)

- le train siffla trois fois: on arrivait.

- Je repris courage: dans deux heures le renfort arrivait.

۴- عملی که می‌توانسته نتیجه‌ی فوری و اجتناب‌ناپذیر عمل دیگری باشد ولی خودش انجام نگرفته است در فرانسه با imparfait de l'imminence contrecarée در فارسی با ماضی استمراری نشان داده می‌شود تنها با این تفاوت که در فرانسه جمله‌ی ما خبری است اما در فارسی فرم جمله باید شرطی باشد (کمال ۱۳۸۳، ۱۱۸).

اگر یک قدم پیش تر رفته بودم، در پرتگاه می‌افتادم. (ماضی استمراری، جمله‌ی شرطی)

- Un peu plus, la bombe explosait (finalement elle n'a pas explosé).

Un pas de plus j'étais mort.

پیش از آن صورت گرفته است، باشند. (در این مورد هر دو زمان گویای انتظار وقوع فعل می‌باشند.) (همان) آن دم بسیار خوشحال شدم، مادر داشت می‌آمد. آن لحظه اضطراب شدیدی مرا فراگرفت، لحظه دیدار نزدیک و نزدیک‌تر می‌شد.

- J'ai commencé à reprendre espoir: elle arrivait d'un moment à l'autre.

-Le pauvre paysan commença à sourire: il pleuvait bientôt.

۵. برای بیان مطلبی مربوط به زمان حال به گونه‌ای مؤدبانه و به دور از هر گونه امر، هر دو زمان کاربردی یکسان دارند. می‌خواستم از شما خواهشی کنم.

Je voulais prendre de votre temps.

می‌خواستم مطلبی به عرض برسانم.

Monsieur nous voulions vous parler.

۶. برای بیان وضعیت‌های گذشته در مقایسه با وضعیت فعل، هر دو زمان کاربردی یکسان دارند: از آن موقع که به تهران آمده بودم ده‌سال می‌گذشت.

- En ce moment-là, j'habitais cette ville depuis plus de dix ans.

- Par une étrange coïncidence, le préfet de police qui inventa les boites à ordures s'appelait Poubelle. (exprimant une durée dans le passé, Fournier, 125)

تفاوت‌ها: ۱. در فرانسه برای آغاز کردن قصه‌ها از زمان imparfait استفاده می‌شود در صورتی که در زبان فارسی ماضی استمراری چنین کاربردی ندارد (grammaire pratique, 2000, 73).

یکی بود یکی نبود ..

... - Il était une fois

۲- در زبان فرانسه برای نشان دادن نزدیکی زمان دو فعل در گذشته از imparfait استفاده می‌شود در صورتی که در زبان فارسی، در این مورد معمولاً زمان ماضی بعید به کار می‌رود نه ماضی استمراری.

- تازه از راه رسیده بود که تو تلفن زدی

en envisageant les limites temporelles, et le passé composé qui a des retombées dans le présent. Afin de rendre la tâche facile aux enseignants lors des cours de grammaire je me dois de proposer quelques solutions: 1- Une compréhension profonde des valeurs temporelles des deux langues. 2- Illustrer lors des cours de grammaire les affinités existantes pouvant aboutir à une prise de conscience générale sur les deux structures. 3- Eviter toute décision hâtive sur une généralisation massive des structures. 4- Mettre à profit les formes adaptables pouvant rapprocher les deux langues.

- Une minute plus tard le train déraillait (aurait déraillé).

- Sans la présence d'esprit du conducteur, le train déraillait.

۵. برای تعیین نقش های کودکان در بازی، در زبان فرانسه از زمان imparfait و در زبان فارسی از زمان مضارع اخباری استفاده می شود نه از ماضی استمراری (کمالی ۱۳۸۳، ۱۱۹)

- من دزدم، تو پلیسی.

- من دکترم، تو مریضی.

[si on joue au gendarme et au voleur] J'étais le gendarme et tu volais un vélo.

[si on joue au docteur] Moi j'étais le malade et tu appelais le docteur.

منابع

احمدی گیوی، حسن، انوری حسن، دستور زبان فارسی ۲، ویرایش هفتم، انتشارات فاطمی، پاییز ۱۳۷۱.
ارژنگ غلامرضا، دستور زبان فارسی امروز، چاپ اول، نشر قطره، ۱۳۷۲.
سهیلا فتاح، مطالعه وجه و زمان فعل در فارسی و فرانسه، سمت، ۱۳۸۴.
طالقانی، سید کمال، (۱۳۵۲)، اول دستور زبان فارسی، چاپ دهم، انتشارات امیرکبیر.
محمدجواد کمالی، دستور زبان فرانسه، نشر سمت، تهران، ۱۳۸۳.
هیرمندی رضی، بررسی تطبیقی زمان در فارسی و انگلیسی، انتشارات مدرسه، ۱۳۷۵.

Bescherelle, *la grammaire pour tous*, Hatier, 1990.

Christensen Marie – Hèlène, *Grammaire, le robert et nathan*, 1995, paris.

Bénard Evelyne, Christian Lavenne, *Grammaire utile du français*, Hatier, 1991.

Fournier Jean-Louis, *Grammaire française et impertinence*, Payot, 2008.

Gosse André, *le bon usage*, Paris, DUCULOT, 2000.

Gréville Maurice, *Précis de grammaire française*, DUCULOT, 1969

Le petit Robert, ROBERT, Paris, 1996.

Les difficultés usages du français, Larousse, 1983.

Monnerie – Goarin, *le français au présent*, Paris, Didier et Hatier, 1998.

Orsena Erik, *La grammaire est une chanson douce*, Stock, 2008.

Rabaud Patrick, *La grammaire en s'amusant*, Grasset, 2007.

Riegel Martin, *Grammaire méthodique du français*, Puf, 2008.

La conclusion

L'usage des temps verbaux dans les deux langues nous a permis de situer le procès, c'est à dire l'action exprimée par le verbe, dans une époque donnée — le présent, le passé,— par rapport au moment de l'énonciation; Par exemple, les temps du passé comme le passé simple, l'imparfait ou le passé composé désignent, dans les deux langues, des faits passés au moment où l'on parle, ils renvoient à la même strate temporelle, mais selon la langue mobilisée la manière de considérer les faits passés diffère. On peut en effet employer plusieurs formes temporelles distinctes pour situer dans le passé un événement. La simple opposition des formes françaises aux formes persanes, ne correspond pas toujours terme à terme aux oppositions de valeur, apparemment confuses, mais elle converge sur quelques résultats analogues: L'imparfait n'envisage pas les limites temporelles du procès visé, inversement le passé simple cerne le procès